Efa Gruffudd Jones
Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru
Drwy e-bost at:
ymholiadau@cdffc.llyw.cymru

27/09/2024/

Annwyl Gomisiwn,

Adolygiad 2026 o etholaethau'r Senedd: Cynigion cychwynnol

Diolch yn fawr am y gwahoddiad i ymateb yn swyddogol i'r cynigion cychwynnol ar gyfer enwau'r etholaethau. Rydym yn falch iawn o'r cyfle i ymateb am y tro cyntaf fel ymgynghorai statudol ar yr enwau hyn yn unol â gofynion Deddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024. Mae'r Ddeddf yn creu nifer o ofynion penodol i ymgynghori â'r Comisiynydd ar bob cam o'r broses ac rydym yn croesawu hynny'n fawr gan ei fod yn gosod sail statudol i'r cydweithio cyson sydd wedi bod rhwng ein swyddogion am faterion enwi ers nifer o flynyddoedd bellach.

Fel y gwyddoch, rydym eisoes wedi cyflwyno nifer o fân welliannau yn y cyfnod cyn cyhoeddi'r adroddiad, yn unol â gofynion y ddeddf, er mwyn tacluso llithriadau gramadegol ac orgraffyddol ayb. Rydych wedi diwygio'r ffurfiau a nodir yn y ddogfen ymgynghori i adlewyrchu ein cyngor ni yn y mwyafrif o achosion ond mae rhai materion y dylid eu hystyried ymhellach yn cael eu pwysleisio yn y rhestr yn Atodiad 1.

Mae'r Ddeddf yn nodi'n benodol iawn mai dyletswydd i ymgynghori â ni am 'orgraff' yr enwau oedd gennych chi wrth baratoi eich adroddiad cychwynnol ac mai dyma'r cyfle i ni gyflwyno barn ehangach am yr enwau sydd gerbron. Mae'r cyfnod ymgynghori wedi darparu cyfle i ni ymgynghori â'n Panel Safoni Enwau Lleoedd ni ac mae'n bleser gennym gyflwyno eu sylwadau arbenigol nhw hefyd yn Atodiad 1.

Ond dyma hefyd gyfle i ni nodi'n ffurfiol ac yn gyhoeddus yr hyn rydym eisoes wedi ei gyfleu yn anffurfiol, sef bod y fethodoleg enwi rydych wedi ei fabwysiadu ar gyfer y cynigion cychwynnol hyn yn anorfod yn arwain at enwau hir ac anhylaw. Mae hefyd wedi

Comisiynydd y Gymraeg
Uned 2, Bloc C
Doc Victoria
Ffordd Balaclafa
Caernarfon
LL55 1TH

0345 6033 221
post@comisiynyddygymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Unit 2, Block C
Victoria Dock
Balaclafa Way
Caernarfon
LL55 1TH

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

arwain at beth anghysondeb yn y defnydd o gomas i wahanu elfennau. Ond yn fwy na hynny, mae'r fethodoleg o gyfuno enwau sydd eisoes wedi sefydlu wedi arwain at restr lle mae enwau gwahanol i'w defnyddio yn Gymraeg a Saesneg ar gyfer pob enw ac eithrio *Bangor Aberconwy Ynys Môn* a *Clwyd*.

Nid ydym yn teimlo fod hyn yn cyd-fynd ag ysbryd y Ddeddf sy'n creu gofyniad i bob etholaeth Seneddol gael 'enw unigol' oni bai fod y Comisiwn yn ystyried y byddai hyn yn annerbyniol. Mewn achosion o'r fath 'caniateir i'r etholaeth gael enwau gwahanol at ddibenion ei hadnabod mewn cyfathrebiad drwy'r Gymraeg a'r Saesneg'. Mae geiriad y Ddeddf yn creu disgwyliad mai cael un enw fyddai'r norm ond bod caniatâd i ddarparu dau enw pan nad yw hynny'n bosibl.

Yn achos yr enwau sydd gerbron, yr unig ffordd o greu enw unigol ar gyfer pob etholaeth fyddai penderfynu mabwysiadu'r enwau Cymraeg yn unig, fel y gwneir yn achos *Bangor Aberconwy Ynys Môn*. Mae'r enw hwn yn sylfaenol wahanol i'r enwau eraill gan ei fod yn hepgor atalnodau a chysyllteiriau er mwyn creu un enw ar gyfer y ddwy iaith. Roedd gan ein Panel farn ranedig ar y confensiwn hwn – roedd rhai yn gweld mantais hepgor cysyllteiriau gan fod hyn yn hepgor yr angen i dreiglo enwau. Mae angen amser i wyntyllu'r confensiwn hwn ymhellach a bydd diddordeb mawr gennym mewn deall beth yw ymateb y cyhoedd i'r cynnig hwn. Gall ddarparu patrwm i'w efelychu.

Gwyddom eich bod yn agored i ystyried sylwadau ar yr enwau yn rhan o Arolwg 2026 ac rydym yn mawr obeithio y gwnewch chi dderbyn awgrymiadau arloesol a mentrus gan yr etholwyr ynghylch pa enwau fyddai'n eu cynrychioli orau. Mae gennym ninnau awgrymiadau am enwau amgen y byddai modd i ni drafod â chi. Dyma gadarnhau ein parodrwydd a'n hymrwymiad statudol ni i'ch cefnogi chi wrth ichi ailystyried yr enwau yng ngoleuni tystiolaeth yr ymgynghoriad hwn.

Rydym yn deall hefyd, wrth gwrs, y cynhelir adolygiad llawn pellach cyn etholiad Senedd 2030. Bydd hyn yn gyfle euraidd ac angenrheidiol i edrych eto ar y ffiniau hyn ac ystyried pa enwau fyddai'n eu cynrychioli orau. Mae'n hanfodol fod y Comisiwn yn arwain ar y drafodaeth hon gan anelu yn fwriadol ac yn uchelgeisiol at ganfod un enw ar gyfer pob etholaeth a bachu yn y cyfle symbolaidd hwn i bwysleisio statws y Gymraeg yng Nghymru a dathlu cyfoeth ei enwau lleoedd hanesyddol.

Yr eiddoch yn gywir,

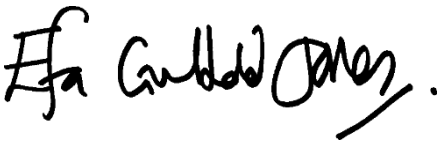

Efa Gruffudd Jones
Comisiynydd y Gymraeg

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Copi e-bost at: Shereen Williams, Prif Weithredwr/Ysgrifennydd

Atodiad 1

Argymhelliad y Panel Safoni Enwau Lleoedd (Enw Cymraeg) Recommendation of the Place-names Standardisation Panel (Welsh name)	Argymhelliad y Panel Safoni Enwau Lleoedd Comisiynydd y Gymraeg (Enw Saesneg) Recommendation of the Place-names Standardisation Panel (English name)	Sylwadau Comisiynydd y Gymraeg ar y Cynnig Cychwynnol Welsh Language Commissioner's comments on the Initial Proposal
Aberafan, Maesteg, Rhondda ac Ogwr	**Aberafan, Maesteg, Rhondda and Ogmore**	Roedd y Panel o'r farn y byddai'n well gwahanu'r elfennau *Aberafan* a *Maesteg* â choma er cysondeb. Nid oedd y Panel yn credu bod gan *Aberafan Maesteg* ddigon o hunaniaeth fel uned i'w gynnwys fel un enw yn rhan o enw hwy, ac nid yw bodolaeth etholaethau diweddar yn ddigon o gyfiawnhad dros eu huno. The Panel felt that the elements *Aberafan* and *Maesteg* could be separated by a comma for consistency. The Panel did not feel that *Aberafan Maesteg* has sufficient identity as a unit to be treated as a single name as part of a longer name and that recent constituency names do not provide sufficient justification for joining them.

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Alun, Glannau Dyfrdwy a Wrecsam	**Alun, Deeside and Wrexham**	Dylid anelu at arfer un ffurf yn unig pan nad oes ond llythyren neu ddwy o wahaniaeth rhwng y ‘ffurf Gymraeg’ a’r ‘ffurf Saesneg’. Rydym felly'n argymell defnyddio'r ffurf safonol *Alun* yn yr enwau Cymraeg a Saesneg, fel y gwneir yn enw’r ysgol uwchradd yn yr Wyddgrug, er enghraifft. If the difference between the ‘Welsh form’ and the 'English form’ consists of only one or two letters, the use of a single form is recommended. We, therefore, recommend using the standard form *Alun* in both Welsh and English names, as seen in the name of the high school in Mold, for example.

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Bangor Conwy Môn	**Bangor Conwy Môn**	Dylid nodi bod yr enw hwn yn eithriad i'r patrwm cyffredinol gan hepgor cysyllteiriau ac atalnodau a chynnig un enw Cymraeg i'w ddefnyddio ym mhob iaith (gweler y sylwadau pellach yng nghorff y llythyr). Roedd y Panel o'r farn y dylid symleiddio'r enw hwn ymhellach drwy ddefnyddio *Môn* yn unig. Awgrymodd y Panel ymhellach y gellid defnyddio *Conwy* yn hytrach nag *Aberconwy*. It should be noted that this name is an exception to the general naming pattern as it omits conjunctions and commas and is a single name for use in all languages (please see the related comments in the accompanying letter). The Panel believes that this name could be further simplified by using simply *Môn*. The Panel also suggested that *Conwy* could be used instead of *Aberconwy*.
Blaenau Gwent, Rhymni a Chaerffili	**Blaenau Gwent, Rhymney and Caerphilly**	

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Brycheiniog, Maesyfed, Nedd a Thawe	**Brecon, Radnor, Neath and Tawe**	Sylwer mai *Brycheiniog* (*Breckonshire*) sydd ei angen fan hyn gan fod ardal ehangach dan sylw na thref *Aberhonddu.* Sylwer mai *Nedd* (*Neath*) sydd ei angen fan hyn gan fod ardal ehangach dan sylw na thref *Castell-nedd*. Roedd y Panel yn awgrymu y byddai *Tawe* yn gallu cynrychioli'r ardal yn y ddwy iaith gan hepgor yr angen am bwyntiau cwmpawd yn yr enw hwn ac yn enw *Gorllewin Abertawe a Gŵyr*. Please note that *Brycheiniog* (*Breckonshire*) should be used here as the name refers to a broader area than the town of *Aberhonddu* (*Brecon*). Please note that *Nedd* (*Neath*) should be used here as the name refers to a broader area than the town of *Castell-nedd*. The Panel believed that *Tawe* could be used to represent the area in both languages and would avoid the need for compass points in this name and in *Swansea West and Gower*.
Dwyrain a Gogledd Caerdydd	**Cardiff East and North**	

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Gorllewin a De Caerdydd a Phenarth	**Cardiff West and South and Penarth**	Nid yw'r cynnig a nodwyd yn y cynigion cychwynnol yn gweithio'n foddhaol yn y Gymraeg. The form suggested in the initial proposals does not work in Welsh.
Sir Gaerfyrddin	**Sir Gaerfyrddin**	Byddai modd i'r Comisiwn fachu yn y cyfle i fabwysiadu'r enw *Sir Gaerfyrddin* yn unig yn yr achos hwn gan fod cynsail wedi ei osod drwy ddefnyddio *Caerfyrddin* yn unig yn enw ar etholaeth Senedd y DU. The Commission could take the opportunity to adopt the single name *Sir Gaerfyrddin* in this case as there has been a precedent set in adopting only *Caerfyrddin* as the name of the UK Parliamentary Constituency name.

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Ceredigion a Sir Benfro	**Ceredigion and Pembrokeshire**	Byddai modd i'r Comisiwn ystyried cwtogi'r enw hwn yn y ddwy iaith gan y byddai'n dderbyniol hepgor yr elfen *sir/shire*: *Ceredigion a Phenfro*; *Ceredigion and Pembroke*. The Commission could consider shortening this name in both languages as it would be acceptable to omit *sir/shire*: *Ceredigion a Phenfro; Ceredigion and Pembroke.*
Clwyd	**Clwyd**	

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Dwyfor, Meirionnydd, Maldwyn a Glyndŵr	**Dwyfor, Meirionnydd, Montgomeryshire and Glyndŵr**	Roedd y Panel o'r farn y byddai'n well gwahanu'r elfennau *Dwyfor* a *Meirionnydd* â choma er cysondeb. Nid oedd y Panel yn credu bod gan *Dwyfor Meirionnydd* ddigon o hunaniaeth fel uned i'w gynnwys fel un enw yn rhan o enw hwy, ac nid yw bodolaeth etholaethau diweddar yn ddigon o gyfiawnhad dros eu huno. Beth fyddai barn y Comisiwn am hepgor yr elfen *shire* yn yr enw *Montgomeryshire* (cymharer â *Brecon*, *Radnor*)? The Panel felt that the elements *Dwyfor* and *Meirionnydd* could be separated by a comma for consistency. The Panel did not feel that *Dwyfor Meirionnydd* has sufficient identity as a unit to be treated as a single name as part of a longer name and recent constituency names do not provide sufficient justification for joining them. How would the Commission feel about omitting the *shire* in the name *Montgomeryshire* (compare with *Brecon*, *Radnor*)?
Abertawe a Gŵyr	**Swansea and Gower**	Gweler y nodyn am *Brycheiniog, Maesyfed, Nedd a Thawe*. Byddai derbyn yr argymhelliad hwnnw yn hepgor yr angen

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

		i ddefnyddio pwynt cwmpawd yn yr enw hwn. Please see the note on *Brecon, Radnor, Neath and Tawe*. Adopting this recommendation would avoid the need to use a compass point in this name.
Merthyr Tudful, Aberdâr a Phontypridd	**Merthyr Tydfil, Aberdare and Pontypridd**	
Mynwy a Thorfaen	**Monmouthshire and Torfaen**	Roedd y Panel yn teimlo y gellid symleiddio'r enw Cymraeg ymhellach drwy hepgor yr elfen *sir*. Beth fyddai barn y Comisiwn am hepgor yr elfen *shire* yn yr enw Saesneg (cymharer â *Brecon*, *Radnor*)? The Panel believed that the Welsh name could be simplified further by omitting the *sir* element. How would the Commission feel about omitting the *shire* in the English name (compare with *Brecon*, *Radnor*)?
Casnewydd ac Islwyn	**Newport and Islwyn**	

Comisiynydd y Gymraeg
Welsh Language Commissioner

Bro Morgannwg a Phen-y-bont ar Ogwr	**Vale of Glamorgan and Bridgend**	Rydym yn argymell defnyddio'r enw llawn, *Pen-y-bont ar Ogwr,* mewn cyd-destunau ffurfiol a swyddogol. We recommend using the full name, *Pen-y-bont ar Ogwr*, in formal or official contexts.